

ריבוי תפילה

פתח דבר:

אנו נתקלים רבות בתופעה מצויה - אדם מתפלל כמה פעמים אודות דבר מה, והוא נוכח שעדיין לא השיג את משאלתו, מיד חושב לעצמו כי עליו להשלים עם המצב בו הוא נמצא, כי מן הסתם כך נגורע עליו מן השמיים, ועל כן פוסק הוא מלהתפלל.

וכך אמר המשגיח דלייקווארה הגאון רבי נתן ואכטפוגל זצ"ל: בני אדם מתפללים ורואים שהמצב לא השתנה, הם חושבים שהתפילות לא התקבלו ומהרורים שמא חטא מונע את התפילות ולכן מפסיקים להתפלל, וזה טעות!

שורש הטעות הוא חוסר הידעשה שכח היא מציאות הדברים, כלומר - הקב"ה ברא את עולמו באופן זה, שצריכים מסוימים ניתנים להשגה בתפילה אחת ויחידה, אמנם לעיתים נצרכות תפילות רבות הנמשכות על פני ימים, שבועות או אפילו חודשים ושניהם על גבי שניים על מנת להשיג את המבוקש.

על כן התעוררתי לעסוק מעט בנושא זה - להוכיח מקורותינו שכח היא צורת הדברים ואלו פניו המציאות, לפעםם צרייכים להרבות בתפילה על דבר אחד עד שימושים אותו.

ויתירה מזו יתבאר במאמר שלפנינו: יש כח מיוחד בתפילות כשם בגדר "ריבוי תפילה" - דהיינו, שמקשיים מהקב"ה על דבר אחד פעמים

תפילה דיליה

רבות. נלמד בעזה"ת מה נקרא "רבה בתפילות" - כלומר: כמה תפילות עליינו להתפלל עד שהדבר ישא את הסגולה המדוברת, ולבסוף נבהיר נקודה חשובה נוספת בעניין תפילת האדם על עצמו.

כל תפילה פועלת!

כפי שכבר אמרנו, עניין זה של רבוי תפילות הוא דבר שמתבקש מן המציאות. ואין הכוונה בזה שככל עוד התפילה לא פעולה תוצאה והאדם לא השיג עדין את מבויקשו - אותן הוא שהතפילה לא פעולה כלל וכלל, אלא יש לדעת שככל תפילה ותפילה עוזרת וכל אחת מהן מוסיפה את חלקה עד לבסוף - במובדם או במאוחר ישיג המתפלל את משאלתו מأت השם.

לא ורק ברוחניות כך הם פניו הדברים, אלא גם בגשמיות!

להלן נציג בפני הקורא ארבע דוגמאות בambil דעלמא שגם בהם כך הוא אופן הפעולה - כל פעולה קטנה עשויה ופועלת את שלה, וכך יפתח בפניינו צוהר להבין את סדר הדברים של כח התפילה, שככל תפילה ותפילה עוזרת ופועלת לכל הפחות שהוא - ואין תפילה שאינה מוסיפה לפעול.

תחושת שובי מושגת באמצעות אכילת רבota

בספר כוחה של תפילה (פרק ז' אות ג') כתוב: משל למה הדבר דומה? לאדם שאוכל, הלוא כל אחד מבין יודע שאכילה נוותנת כח ומביאה לידי שובע. ומה יעשה אדם שאכל פת ובכל זאת חש הוא עדין ברעב ולא בא לכלל שובע, וכי יאמר לעצמו: כל האכילה שאכלתי אינה שווה מאומה ועל כן עלי להפסיק לאכול?! בודאי שלא יאמר כן! אלא יאמר: כפי הנראה לא אכלתי די, ועלי להוסיף לאכול עד לתחושים שבוע ומילוי.

כך גם בענייני תפילה: אם אדם חזק באמונתו, יודע הוא שהתפילה פועלת ומתקבלת, והגמ שעדיין אינו רואה שתפילתו עשויה פירות, יודע הינו בוודאות שעדיין לא התפלל דיו וצריך הוא להוסיף ולהתפלל עוד. ולא יזלז ח"ז ויחשוב שמה שהתפלל עד כה לא סייע לו מאומה, כי אם יפסיק להתפלל - טועה הוא טעות גמורה, כי בסך הכל עליו למלא את מסכת התפילות הנזכרת.

עם מطبع אחט נספת תוכל להיכנס בשופי...

עוד ראייתי מובא בעניין זה משל נפלא: כידוע בזמןנו אופן הכנסה ל"מ珂ה" הוא באמצעות שלשול מטבעות אל תוך מכונה מיוחדת אשר על ידה נפתח שער המ珂ה לרוחחה.

והנה בפתח המ珂ה ניצב אדם עם צורך מטבעות קטנות בידו על מנת להיכנס ולטבול, הצג של המכונה המראה את מנת המטבעות שכבר הוכנסו לא עובד, וזה האיש מכניס מطبع ועוד מطبع ועוד מطبع, והשער ממאן עדין להיפתח...

בינתיים אבד לו החשבון כמה מטבעות כבר שילשל, והוא לא רואה את הקץ, עד שכבר התיאש ועמד לחזור אל ביתו כלעומת שבא...

עמד שם אדם פיקח ואמר לו: הלווא אם הייתה רואה על גבי הצג כמה מטבעות כבר הכנסת, והייתה נוכה לדעת כי חסורה רק עוד מטבע קטנה ואז תוכל להכנס בשופי, בודאי שלא הייתה מתיאש, גם עתה שאין רואה בעיניים את כמות המטבעות - עלייך להתאזור בסבלנות! ואולי אם תוסיף רק מטבע קטנה נוספת - השער יפתח לך לרוחחה...

כן הדבר בתפילהינו ובקשوتינו - הקב"ה כביכול מסתיר עצמו מעמנו, ואין אנחנו יודיע עד מתי, וכמה תפילות חסרות ונצרכות עד שנזכה לישועה, אך מי פתי ישקע ביאוש לאמור: אין תפילותינו נשמעות. אלא במקום זאת - החכם עינוי בראשו, והוא מתאזור בסבלנות להתפלל שוב ושוב, עד שייענה לנו השמיים ויתמלאו משאלות לבו לטובה ולברכה.

נטילת תרופות - השפעה לטזוזה ארוך!

עוד יש לדמות עניין זה למי שנזקק לקחת סממנים לרפואתו, ויש שמספיק לו כדור אחד של תרופה בלבד. אך בדרך כלל לא די זה אלא עליו ליטול כמה כדורים בכל יום, למשך תקופה של שבוע, ולעתים צריך לעסוק בתרופות מספר חדשניים עד להחלמה המלאה.

והנה אף שכל נטילה של תרופה עשויה רושם בגופו, מכל מקום כדי

תפילה דיליה

להתרפא לגמרי אין די לו בנטילת כדור אחד בלבד, אלא התועלת תתקבל רק בהשפעתם של כל הcadorim יחדיו.

כן הוא גם בנוגע התפילותות: יש מי שנוצר עליו להשיג את מבווקשו בתפילה אחת בלבד, אמנים לעיתים נוצר להמשיך ולשפוך את תפילותתו זמן ממושך עד שיזכה להשיג את מבווקשו. ואף שככל תפילה ותפילה עשו רושם למעלה, ככל זאת בכדי שמשאלתו תתגשם - נזקק הוא לקיבוצן של תפילות רבות.

משלו של החפש חיים זצ"ל

על מנת שהדברים יתישבו על הלב הטוב, נביא על הכל משל נסף ואחרון, והפעם מכבשונו של החפש חיים זצ"ל.

וכך הוא סיפור: הלכתי ברחוב ונתקלתי במחזה הבא - יהודי עומד ומכריז שוב ושוב על מרכולתו, ובכל זאת אין איש ניגש אליו.

אחרי שעתים חוזרתי לאותו מקום - סיפור החפש חיים זצ"ל, ועדיין אני רואה את מידוענו עומד על עמדיו וצועק בקול ניחר, ואף אחד אינו מתיחס.

ניגשתי אליו ושאלתי אותו: תגיד לי ר' יהודי, מדוע אתה צועק כל הזמן, הרוי אין איש ניגש אליך, האם אתה מרוויח משחו? ענה לו היהודי: "רבי, אמנים צועק אני כל היום, אך בלילה - כשהשבר אני לביתי ועורך את החשבונן, אני נוכח לדעת שברוך הוא יש לי מהה לחיות..."

לומדים אנו מעשה זה - אמר החפש חיים זצ"ל - כי צריכים אנחנו לצועק להקב"ה, וכצועקים פעם ועוד פעם ועוד פעם ומקשיים, לבסוף הקב"ה עונה...

כמו בנסיבות כך גם בנסיבות!

הבאו נזה אפוא כמה דוגמאות על מנת לשבר את האוזן. ואם במקרים מעין אלו מבינים אנו באופן פשוט שכך הוא מהלך הדברים, מדוע לגבי נושא התפילותות, אנו מתקשים להבין ולהרגיש בצורה הרבה בתפילותות,

ולאחר שנשאנו תפילה על עניין מסוים כמה פעמים ולא נענינו - פוסקים
אנו מהתפלל?

ובהמשך צריך לומר שאין זה כי אם עצת היצר הרוצה להפסיק אותנו
את כוחה ותועלתה של התפילה.

"**כי ברוב הימים ימצאה...**

לאחר שקיבלו כי כך הוא מציאות הדברים של תפילה אשר לעיתים
פועלת את פועלתה את אט, נביא לכך כמה ראיות מדברי חז"ל על מנת
לבסס את היסוד הנ"ל:

איתא בגמרה במסכת ברכות (דף לב): "אמר רבי חמא ברבי חנינא: אם
ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחוור ויתפלל", שנאמר (תהלים צז, יד): "קוה אל
ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה'".

וראה מה שכותב המאירי זצ"ל במס' יומא (דף כא) בזה"ל: "לעוולם יהא
אדם נזהר בתפילה ולהאריך בה ביותר, ואפילו רואה עצמו שאין תפילתו
נשמעת, אל יתיאש הימנה, כי ברוב הימים ימצאה!"

"נתעקשתי והפצרתי פצירות ונפתחלים הרבה"

המשגיח רבי ירוחם ממיר זצ"ל האריך קצת בעניין זה בספרו דעת תורה
(פרק ראשית עמ' יז) והביא כמה ראיות לדבר, וזו"ד: הנה רחל אמרנו ע"ה אמרה
"נפתחלי אלוקים נפתלתי עם אחותי גם יכולתי" וברשי"י - "נתעקשתי
והפצרתי פצירות ונפתחלים הרבה מקום להיות שווה לאחותי. גם יכולתי:
הסכים על ידי".

נורא למתבונן, כי על ידי התעקשות ופצירות כאלו, אמנים מובטחים
להשיג את המבוקש, ומוכרח כביכול ליתנו לו, כי כן רצה ה' וכן ברא כי
כן תהא דרך הטבע ברוחניות.

וכן משה רבינו ע"ה הלא התפלל ארבעים יום שלמים עד שנענה, ולא
עכבותיו שום דבר, אף כי ביום הראשון לא נענה, וכן בשני, וכן כל הימים,

תפילה דיליה

יום אחר יום, עד يوم השלישי ותשע, עד שסוף כל סוף ביום הארבעים זהה נוענה, אלא שכן ודאי הוא סודה של תפילה.

גם אבותינו הקדושים לא נענו מיד...

יש להוסיף על כך את דברי הכלן יקר זצ"ל (בראשית כד, סג):

למרות שאברהם אבינו ע"ה תיקון תפילת שחרית, יעקב אבינו ע"ה תיקון תפילת ערבית, בכל זאת לא מצינו שנענו מיד, ורק אצל יצחק אבינו ע"ה מצינו שנענה מיד בתפילת מנחה. וזה ברור שאבותינו הקדושים אברהם אבינו ע"ה ויעקב אבינו ע"ה לא הפסיקו מלהתפלל אלא ודאי המשיכו להתפלל עוד ועוד עד שתפילתם התקבלה.

משה רבינו ע"ה התפלל תקתו תפילות כמנין "זאת חנן!"

כמו כן הלוא מצינו במשה רבינו ע"ה אשר התפלל תקתו תפילות כמנין ואות חנן (ע' מדרש רבה דברים פר' יא אות י'). ומובא במדרש שאלמלי היה מתפלל משה רבינו ע"ה עוד תפילה אחת היה נכנס לארץ ישראל.

אם נתבונן בזה נראה דבר נפלא, הלוא מדובר כאן באבי אבות הנביאים - משה רבינו ע"ה שעליו נאמר: "בכל بيתי נאמן הו", ובודאי שתפילותיו היו בכוונה עצומה ובאופן הרואוי והרצוי ביותר, והוא לא התפלל תפילה אחת או שתיים אלא חמיש מאות וחמש עשרה תפילות! ובכל זאת כתוב שם היה מתפלל עוד פעם אחת - היה מושיג מבוקשו.

ואם כן כמה עליינו להתחזק בזה ולא להתייאש מלהשא שוב ושוב את תפילותינו לפני ריבון העולם, ותמיד צרכיכם אנו לחיות במחשבה - שמא אם מתפלל עוד פעם אחת תפילותינו יתקבלו, ואין לנו להתייאש כלל וכלל!

אין אדם יודע איזו מתפילותתו תוכשר לפניו יתרך!

וראיתי דבר נאה בשם הרב ר' בר בונים מפשיסחא זצ"ל:

גם אם סבור אדם שהתפילות הראשונות על דבר מה, היו ברורות יותר ובעלות כוונה טובה יותר מתפילותתו האחרונות, בכל זאת יחוור

ויתפלל ואל יתיאש כי אין יודע לעולם איזו מהן תוכשר ותعلاה לרצון לפניו יתברך.

כל המרבה בתפילה - נענה!

על הכה הנפלא של רבוי התפילות מצינו דברים מפורשים בחז"ל. ביליקוט שמעוני (ישועה רמז שפח) וכעין זה בירושלמי במסכת ברכות (פ"ב ה"א) מובא: "זהה כי הרבתה להתפלל אל ה'" (שמואל א' א, יב) - מכאן שככל המרבה בתפילה - נענה!"

כל המאריך בתפילתו - המתפלל על אותו דבר يوم יום
ומצינו בגמרה במסכת ברכות (דף לב): "אמר רבי חנין אמר רבי חנינא:
כל המאריך בתפילתו אין תפילתו חוזרת ריקם".

ומבואר הסטייפלר צ"ל בחיה עולם (פרק כח): לא מדובר רק על מי שמתפלל תפילות ארוכות, אלא גם מי שמתפלל תפילה קצרה אלא שהוא מבקש על דבר מה זמן רב - בכל יום ויום ובכל תפילה ותפילה, גם הוא בכלל ה"מאריך בתפילתו - שאין תפילתו חוזרת ריקם".

למדנו אם כן כי לעולם עליינו לחזור ולהתפלל לבורא יתברך על כל דבר, וגם אם נוכחנו שלא נענינו - עליינו לחזור ולהתפללשוב ושוב עד למילוי משאלתנו!

מהי כמות התפילות עד שייהי בגדר של "מרבה בתפילה"?
אמנם עליינו לבאר מה נקרא "ריבוי תפילה", כלומר כמה תפילות וכמה זמן עליינו להקדיש בכך לבקש בקשה אחת.

ומצינו בזה מאמר חז"ל נפלא במדרש שמואל (פרשה ד'), ונתקמצת את הדברים (ניתן לעיין במדרש בכל המקורות כי קיצרנו):

ישנן תפילות שנענות מיד, ולא עוד אלא שלפעמים היא נענית אפילו עד שלא הספקה לצאת מפי אומרה, כמו שמצינו אצל משה רבינו ע"ה (שמות יד, טו): "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אליו". יש תפילה שהיא נענית

תפילה דיליה

לשלה ימים, וכמו שמצינו אצל יונה הנביא. יש הנענית אחר שלושים שנה - מישף הצדיק. ויש המתקבלת אחר חמישים שנה - משמואל הנביא. ויש תפילה הנענית לששים שנה - מיצחק אבינו ע"ה. ויש שהיא נענית לשמונים שנה וככפי תלמידים ממש רビינו ע"ה. ויש תפילה שהיא נענית לתשעים שנה וככפי שמצינו אצל שרה אמנו ע"ה. ויש אשר מתקבלת רק לאחר מאה שנה... וכמו שנלמד מבארהם אבינו ע"ה.

הרי זה פלא! במחשבה ראשונה נראה כי "ריבוי בתפילה" הינו - עשר או חמש עשרה פעמים, אמנם מדברי המדרש נראה כי לעיתים תפילה יכולה להתמשך גם מאה שנה!

ואם כן עליינו לזכור שלעולם אין להפסיק להתפלל, ואין להתיאש למרות תפילות רבות שהתפללנו ועדין לא נענינו, כי לפעמים הישועה באה רק לאחר תקופה ארוכה.

הגרי"ש אלישיב זצ"ל: "שמעיכו ויתפללו, ויראו ישועות!"

בנותן טעם להביא בזה מעשה שהוא.

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א פנה פעם לחמיו הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל ומספר לו כי ישום מעוכבי שידוך רבים, ומה הם יכולים לעשות כדי להיוושע?

ענשו הגרי"ש אלישיב זצ"ל: יש לי עצה אחת עבורם - **שיתפללו!**
הלא הם מתפללים כה הרבה, עד שיבשו שפטותיהם - אמר לו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א.

ענעו לו הגרי"ש זצ"ל: **"שמעיכו ויתפללו, ויראו בעזה"ת ישועות!"**

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א סיפר על כך למרן הגאון רבי אהרון ליב שטיינמן זצ"ל, כשהמעזאת הגאון זצ"ל הוא ניגש אל ארון הספרים והוציא ספר מלכים והצביע על הפסוק (מלכים ב' ד, א): "וואה אחת מנשי הנביאים צעקה אל אלישע לאמר, עבדך אישי מת והנושה בא לקחת את שני ידי לו לעבדים", ועל דבריו הרוד"ק זצ"ל שם שפירש כי התפלה מأتים שישים וארבע פעמים כמוין "צעקה".

ומשמע אם כן שגם לאחר מאתים ששים וארבע תחינות, צעקות ושועות - לא נעננה ואילו בפעם המאתית ששים וחמש היא נושא וארע הנס המופלא - השמן שפע ומהירו התיקר. ובזכות זאת היא שילמה את חובותיה ועוד היה ברוחה!

למדים אנו מכך כי לעיתים נדרש מספר רב של תפילות עד למילוי הבקשות. ואין להתייחס מהתפלל אלא אדרבה, יש להיות מרובה בתפירות!

הגאון רבי יצחק מאיר מגאסטינין זצ"ל התפלל ט"ז שנה על דבר אחד!

נביא עוד סיפור מאלף בעניין זה.

פעם בא אדם לפניו הגאון רבי יצחק מאיר מגאסטינין זצ"ל ותינה לפניו את צרת נפשו ודחקותו, ציווה לו הגאון מגאסטינין זצ"ל שיתפלל להש"ת ויאמר את כל ספר תהילים.

לאחר כמה ימים בא לפניו אותו האיש ואמր לו שקיים את דברי קדשו ועוד לא נעה מן השמיים...

השיב לו הגאון רבי יצחק מאיר מגאסטינין זצ"ל: גם לי אירע שהיה לי דבר נחוץ מאד וקיוויתי לישועה, והתפלلت לה' יתברך חמיש עשרה שנים עד שענו אותי על כך מן השמיים!

זאת עליינו לשנן לעצמנו שוב ושוב - אין עצה ואין תבונה, רק להתפלל להתפלל ושוב להתפלל!

תפילת אדם על עצמו קודמת להתקבל!
כדי להבהיר בזה נקודה מאד חשובה.

פעמים שבני אדם מכירים את החשיבות העצומה של הריבוי בתפירות, ועם כל זאת הם נמנעים מהרבות בתפילה, בטענה כי ראוי יותר לסמוך על תפילת אחרים שיתפללו הם עליהם, וחושבים הם כי יש לזה סmak מדברי חז"ל ממה שמובא במסכת ברכות (דף ה:) שאין חולה יכול להתפלל

תפילה דיליה

על עצמו כי "אין חבוש מתייר עצמו מבית האסורים", וממילא אין להם כל תועלת בתפילתם.

אמנם מחשבה כזו בטעות יסודה, האמת ברורה: ישנה עדיפות לכך שאדם עצמו יתפלל על כל צרכיו מאשר אחרים יתפללו עליו, וכבר אמרו חז"ל במדרש רבה (בראשית נג, יד): "ייפה תפילת החולה על עצמו מתפילת אחרים עליו והוא קודמת לhattakbel". אם כן דברי חז"ל ברור מילו - טוב יותר שאדם יתפלל על עצמו, וכך התפילה קרובה יותר לhattakbel ממה שאחרים יתפללו עליו.

"אין חבוש מתייר עצמו מבית האסורים" - כאשר איןנו מסוגל לבזין

ומה שהבאו מדברי הגمرا במסכת ברכות ש"אין חבוש מתייר עצמו מבית האסורים", כבר ישב בספר החזקוני (בראשית כא, יז) בטוב טעם ודעתי: בדרך כלל החולה אין כוחו במותניו לכוון בתפילתו, אבל אם יכול לכוון, תפילתו נשמעת לפני הקב"ה.

ואפשר שענין זה כולל בדברי התנ"א במסכת אבות: "אם אין אני לי מי לי" - ישנה עדיפות לתפילה שהאדם מתפלל על עצמו מהתפילות אחרים מתפללים עליו.

"YSISME ALOKIM AT KOL HANEDER"

יש להביא סמך לדברים ממה שנאמר אודות תפילת ישמעאל בחלייו (בראשית כא, יז): "כי שמע אלוקים אל קול הנער באשר הוא שם", ופירש רש"י חז"ל: "מכאן שייפה תפילת החולה מתפילת אחרים עליו והוא קודמת לhattakbel".

ונתבונן נא מה אירע עם ישמעאל, הוא היה מושלך במדבר חולה וצמא, והתפלל לה', ומנגדו ישבה לה הגר אמו ובכתח גם היא לה' שיציל את בנה, ועל אף שהיתה גדולה ממנו במעטים, כמו שאמרו חז"ל במדרש (תנחות מא פ' ח' שרה אות ח') שנקראה "קטורה" - על שם שהיא מעשיה נאים קטורות.

ובתורה (בראשית טז, ט) מסופר שזכתה לדבר עם מלאך, ועם כל זה העידה תורה: "וישמע אלוקים את קול הנער".
למדנו אפוא שלעולם עדיפה תפילת האדם על עצמו יותר מאשר תפילת אחרים עליון.

ונמצא גם כי אף פעם אין סיבה מוצדקת להפסיק להתפלל, אלא על אדם להיות מרבה בתפילות תמיד!

כח התפילה של אדם על עצמו!

להמחיש את הדברים נביא כאן מעשה שהיה:

abricach achad la zche lahipakd bferi batn shanim rivot, gam laachor sheharba beshatdliyot tevuyot, vchen basgolot shonot, ak lala houeil. hoa nigash yom achad al haaganon rabbi shemzon finikus zts"l vtiina lpanio atzrtzo.

הaganon zts"l la hraba b'dbarim, hoa hzmanu liboa alio b'shut leila ma'ochrot, hcniiso l'maconit, vnesu umo b'derek upfr shbin avokim l'hazrim.

batamatzu hadar b'makom shomem vchoshuk - azor bo af achad la yicol hia l'smuat kolo, hoa uzr at m'aconit, horid at abrik v'amr lo: "ani meshair otzruk can, boud b'hachshah, tafpel l'rebono shel uolim v'tzuk aliyo! tzuk makirot libek al b'al hrachim ud shishmu kolk, b'oud casha asob l'khatz otzruk" ...

va'can, htapila nunatah v'otzu abrik zche laachor shna lahipakd b'benim!

zehu cocha shel tefilat adam ul'atzmo!

אפן פועלות היישועות של הaganon rabbi dudu talneur zts"l

nesiyim um muasha nosaf hamachish atz dbarinu:

adomo'r mporasim zts"l shal pum at haaganon rabbi dudu talneur zts"l, "halan ani mkrav at col habaim aczli v'mdaber umham crzonim, v'ccbudo rovdpm v'mshib rak rashi dbarim, v'lma am can col haolim rachim achro'?"

תפילה דיליה

הగאון רבי דוד טאלנער זצ"ל השיבו: הסיבה היא פשוטה, דוקא מחתמת שכבודו מדבר עם הרבה ומיעצם בכל דבר, ומעניק להם ברכות רבות, מה שמיים את כל ביטחונם ויהבם על כבודו, ומסיריהם על ידי זה את ביטחונם מה' יתברך המושיע האמיתי... וממילא אינם נושעים.

אמנם כשבאים אליו - אני רודף, ואפילו מה שאני משיב להם כמעט שאיןם מבינים, כאשר הם יוצאים ממני הם אומרים: "רבונו של עולם, מה אני כבר יכול להיוושע על ידי רבี้ זה, הלא אפילו דיבור טוב לא שמעתי ממנו, אין לי אל מי לפנות רק אלקיך אבי شبשים, שאתה לבדך תושיעני", וכיוון שישים בטחונם בהש"ת ומתפללים אליו - נושעים! אך הם סבורים שאני פועלתי להם הישועה ולכן רצים אחריו..."

למדנו אם כן כי יש עניין גדול להרבות בתפילות כדי לזכות לישועה בדברים מסוימים, וכך הוא מהלך הדברים, ולפעמים הריבוי הזה עלול להתמשך ימים, חודשים ושנים. אבל סוף כל סוף התפילות בוקעות שערי שמיים.

הקב"ה יעוזר לנו שנוכל להרבות בתפילות בלי שום יאוש כלל, והקב"ה ישמע תפילת כל פה וישלח לנו ישועתו ועזרתו.

